

---

## Notiser

---

MEDISINSK NYTT

---

---

### Markør for kryptorkisme?

Kryptorkisme medfører en firedoblet økt risiko for testikkelkreft, og – dersom ubehandlet – redusert fertilitet. Årsakene er ukjent, men man regner med at tilstanden skyldes ubalanse i fosterets hormonnivåer.

Nivået av alfaføtoprotein i morens plasma under svangerskapet avspeiler nivået hos fosteret. Dette har sammenheng med flere vanlige misdannelser, f.eks. kromosomfeil og nevralrørsdefekter. Alfaføtoprotein påvirker også østrogen-androgenbalansen. Danske epidemiologer har derfor sammenliknet plasmakonsentrasjonene av alfaføtoprotein i svangerskapet hos mødre til nesten 700 guttebarn med kryptorkisme og 24 000 friske kontrollbarn (Am J Epidemiol 2006; 164: 478 – 86).

Særlig høye nivåer av alfaføtoprotein i 14.–22. svangerskapsuke var forbundet med over 50 % økt forekomst av kryptorkisme. Det var også en svak sammenheng mellom svært lave nivåer og redusert risiko.

---

### Hvordan screene for partnervold

Partnervold er et alvorlig problem, men det er usikkert hvordan man best skal identifisere dem som er rammet. I en ny randomisert kontrollert studie fra Ontario, Canada har man forsøkt å undersøke dette nærmere. Studien omfattet over 2 500 kvinner (95 %) fra allmennpraksis, akuttavdeling eller spesialisthelsetjeneste (JAMA 2006; 296: 530 – 6).

Kvinnene fylte ut et spørreskjema på papir eller PC eller ble intervjuet av sykepleier eller lege. De to screeninginstrumentene Partner Violence Screen og Woman Abuse Screening Tool ble sammenliknet mot «gullstandarden» Composite Abuse Scale.

Ettårsprevalensen av vold, andelen manglende data og kvinnes preferanser med hensyn til spørreform varierte med screeninginstrument og innsamlingsmetode, men det var ikke mulig å finne den beste kombinasjonen. Prevalensen av vold varierte mellom 4 – 17 %. Deltakerne var mest misfornøyd med intervjuformen. Den laveste prevalensen ble imidlertid påvist med skriftlig spørreskjema, og disse hadde også flere manglende svar enn i intervjuene og ved utfylling på PC. De to screeninginstrumentene hadde en sensitivitet på under 50 %.

---

## Ny forklaring på kjent sammenheng

Få epidemiologiske sammenhenger er sterkere enn den mellom fødselsvekt og neonatal dødelighet. Men skyldes dette lav vekt i seg selv eller bakenforliggende sykdommer?

Amerikanske epidemiologer har sett nærmere på den J-formede kurven for fødselsvekt og dødelighet (Am J Epidemiol 2006; 164: 303 – 11). Simulerte modeller viste at verken lav vekt alene, vekstretardasjon eller vanlig forekommende miljøfaktorer som røyking i svangerskapet kunne forklare sammenhengen. Hvis man derimot introduserte en «faktor X» – en eller flere tilstander med svært lav prevalens – passet kurven godt. Det kan f.eks. dreie seg om sjeldne infeksjoner eller kromosomfeil.

---

## Medikamentell behandling av aortaaneurisme?

Ifølge en kanadisk studie kan angiotensinkonvertasehemmere (ACE-hemmere) kanskje forebygge aortaruptur. Blant 15 000 pasienter henvist til sykehus med aortaaneurisme, var det 20 % færre som brukte ACE-hemmere i gruppen som ble innlagt med ruptur i forhold til kontrollgruppen med intakt aneurisme (Lancet 2006; 368: 659 – 65).

Årsaken er trolig ikke hypertensjon i seg selv, ettersom det ikke var noen tilsvarende sammenheng med bruk av andre blodtrykkssenkende medikamenter. Dersom det foreligger en kausal sammenheng, kan det komme av at ACE-hemmere binder sink – et sporstoff som er viktig for metabolismen av elastin og kollagen. Studien kan danne grunnlag for kliniske undersøkelser av ACE-hemmeres effekt på aortaaneurismer.

---

## Maculadegenerasjon er risikofaktor for hjerneslag

Aldersrelatert maculadegenerasjon er den viktigste årsaken til irreversibelt synstap i den vestlige verden. Lite er kjent om årsakene til sykdommen. Tverrsnittsstudier har vist en sammenheng mellom maculadegenerasjon og hjerneslag. Nå er funnet bekreftet i en populasjonsbasert prospektiv kohortstudie (Ann Intern Med 2006; 145: 98 – 106).

Studien omfattet over 10 000 personer i alderen 49 – 73 år som ikke hadde hatt slag eller koronar hjertesykdom. Deltakerne ble rekruttert i perioden 1993 – 95 og fulgt opp til 2002. Det var ca. 500 personer som hadde aldersrelatert maculadegenerasjon i tidlig stadium. De hadde en høyere risiko for hjerneslag enn de andre. Etter justering for velkjente risikofaktorer, var risikoratioen 1,87 (95 % KI 1,2 – 2,9).

---

## En annens ansikt

27. november 2005 fikk en person for første gang i verden transplantert deler av ansiktet fra et annet menneske. Den 38 år gamle franske kvinnen hadde fått ødelagt nedre del av ansiktet etter et hundebitt. Kirurgene transplanterte nesetipp, lepper, store deler av kjeven og ansiktsmuskulaturen fra en donor. Nå har kirurgene publisert den første rapporten om dette tilfellet (Lancet 2006; 368: 203 – 9). Etter fire måneder mener de inngrepet var vellykket, trass i redusert mimikk.

Transplantasjon av en del av kroppen som i så stor grad er forbundet med et menneskes identitet, er betenkelig, understreker forfatterne. Kvinnen gjennomgikk grundige psykologiske tester før og etter inngrepet. Kirurgene mener at de ikke hadde kunnet rekonstruere ansiktet på en annen måte og oppnådd et resultat som var akseptabelt for pasienten.

---

## Genetisk årsak til Parkinsons sykdom

Flere gener er assosiert med Parkinsons sykdom. Et av dem er alfasynukleingenet, men tidligere studier har vist motstridende resultater. Nå har forskere sammenliknet alleler fra alfasynukleingenet hos pasienter med Parkinsons sykdom og kontrollpersoner (JAMA 2006; 296: 661 – 70).

Det viste seg at variabiliteten i lengden på dinukleotidsekvensen i promotoren til alfasynukleingenet var forbundet med sykdommen, men ikke med alder ved sykdomsdebut. Studien var et samarbeidsprosjekt mellom 18 forskningsgrupper fra hele verden. Forskerne analyserte publiserte og upubliserte data fra over 5 000 personer.

---

## Endogent østrogen kan virke kardioprotektivt

Randomiserte studier har vist at tilskudd av østrogen øker risikoen for kardiovaskulær sykdom hos menn. Nå viser en ny studie at endogent østrogen kan virke beskyttende (Ann Intern Med 2006; 145: 176 – 84).

En prospektiv, populasjonsbasert studie som inngikk i Framingham-studien, omfattet over 2 000 middelaldrende hvite menn uten kardiovaskulær sykdom. I løpet av ti års oppfølging fikk omtrent en femdel en koronar, cerebrovaskulær eller perifer vaskulær sykdom eller hjertesvikt.

Høye nivåer av østrogen ved inklusjon var forbundet med en litt lavere risiko for kardiovaskulære hendelser. Effekten var avhengig av alder. Blant menn med median alder over 56 år virket østrogen kardioprotektivt, men det var ikke tilfellet blant yngre menn. Det gjenstår å se om menn med lave endogene nivåer av østrogen kan ha nytte av østrogentilskudd. Serumtestosteron og dehydroepiandrosteron (DHEA-S) var ikke forbundet med kardiovaskulær sykdom.

---

Publisert: 21. september 2006. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 16. februar 2026.